

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

17. července 2008*

Ve věci C-51/05 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora, podaný dne 7. února 2005,

Komise Evropských společenství, zastoupená C. Cattabriga a L. Visaggiem, jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek,

přičemž dalšími účastníky řízení jsou:

Cantina sociale di Dolianova Soc. coop. arl, se sídlem v Dolianova (Itálie),

Cantina Trexenta Soc. coop. arl, se sídlem v Senorbì (Itálie),

Cantina sociale Marmilla – Unione viticoltori associati Soc. coop. arl, se sídlem v Sanluri (Itálie),

* Jednací jazyk: italština.

Cantina sociale S. Maria La Palma Soc. coop. arl, se sídlem v Santa Maria La Palma (Itálie),

Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari, se sídlem v Monti (Itálie),

zastoupená C. Dorem a G. Dorem, avvocati,

žalobci v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda senátu, G. Arestis (zpravodaj), R. Silva de Lapuerta, J. Malenovský a T. von Danwitz, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,
vedoucí soudní kanceláře: R. Grass,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 22. listopadu 2007,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Svým kasačním opravným prostředkem se Komise Evropských společenství domáhá zrušení rozsudku Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 23. listopadu 2004, *Cantina sociale di Dolianova a další v. Komise* (T-166/98, Sb. rozh. s. II-3991, dále jen „napadený rozsudek“), v rozsahu, v němž tento rozsudek uložil Komisi, aby nahradila škodu vzniklou *Cantina sociale di Dolianova Soc. coop. arl*, *Cantina Trexenta Soc. coop. arl*, *Cantina sociale Marmilla – Unione viticoltori associati Soc. coop. arl*, *Cantina sociale S. Maria La Palma Soc. coop. Arl* a *Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari* (dále jen společně „Cantine“), v návaznosti na úpadek *Distilleria Agricola Industriale de Terralba* (dále jen „DAI“) v důsledku neexistence mechanismu, který by v rámci režimu zavedeného v článku 9 nařízení Komise (EHS) č. 2499/82 ze dne 15. září 1982, kterým se stanoví pravidla o preventivní destilaci pro vinařský rok 1982/1983 (*neoficiální překlad*) (Úř. věst. L 267, s. 16), mohl zaručit, že dotyčným producentům bude vyplacena podpora Společenství stanovená v tomto nařízení.

Právní rámec

- 2 Článek 5 odst. 1 nařízení č. 2499/82 stanoví minimální nákupní cenu vín určených k destilaci.
- 3 Podle osmého bodu odůvodnění nařízení č. 2499/82 tato cena obvykle neumožňuje uvedení produktů získaných destilací na trh za tržních podmínek. V důsledku toho toto nařízení stanovilo vyrovnávací mechanismus vyznačující se tím, že intervenční

orgán za destilované víno vyplácí fixní podporu, jejíž výše je vymezena v článku 6 uvedeného nařízení.

4 Článek 9 nařízení č. 2499/82 stanoví:

„1. Palírna zaplatí producentovi minimální nákupní cenu uvedenou v čl. 5 odst. 1 prvním pododstavci do devadesáti dnů od dodání [celkového množství vína nebo případně každé zásilky vína] do palírny.

2. Intervenční orgán vyplatí palírně podporu uvedenou v čl. 6 odst. 1, jakož i případně navýšení minimální nákupní ceny uvedené v čl. 5 odst. 1 druhém pododstavci, do devadesáti dnů od předložení důkazu, že celkové množství vína uvedené ve smlouvě bylo destilováno.

[...]

Palírna musí poskytnout intervenčnímu orgánu důkaz, že zaplatila minimální nákupní cenu uvedenou v čl. 5 odst. 1 prvním pododstavci ve lhůtě uvedené v odstavci 1, jakož i případně navýšení uvedené ceny ve lhůtě uvedené ve čtvrtém pododstavci. Není-li tento důkaz poskytnut do sto dvaceti dnů od předložení důkazu uvedeného v prvním pododstavci, jsou zaplacené částky navraceny intervenčnímu orgánu.

[...]“ *(neoficiální překlad)*

5 Článek 11 nařízení č. 2499/82 stanoví:

„1. Palírna, v případě uvedeném v článku 9, [...] mohou požadovat, aby jim byla částka ve výši podpory uvedené v článku 6 prvním pododstavci zaplacená formou zálohy za podmínky, že je poskytnuta jistota ve výši 110 % uvedené částky ve prospěch intervenčního orgánu.

2. Tato jistota je poskytnuta ve formě záruky dané podnikem, který splňuje kritéria stanovená členským státem, jemuž intervenční orgán podléhá.

3. Záloha je zaplacená do devadesáti dnů od předložení důkazu o poskytnutí jistoty a v každém případě ode dne, ke kterému byly smlouva nebo prohlášení schváleny.

[...]“ *(neoficiální překlad)*

6 Článek 46 statutu Soudního dvora stanoví:

„Nároky vůči Společenství z mimosmluvní odpovědnosti se promlčují za pět let ode dne, kdy nastala skutečnost, na níž se zakládají. Promlčení se přerušuje buď podáním žaloby u Soudního dvora, nebo předběžnou žádostí, kterou poškozený předloží příslušnému orgánu Společenství. V naposledy uvedeném případě musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců stanovené v článku 230 Smlouvy o ES a v článku 146 Smlouvy o ESAE; podle okolností se použije čl. 232 druhý pododstavec Smlouvy o ES a čl. 148 druhý pododstavec Smlouvy o ESAE.“

Skutkový základ sporu

- 7 Skutkový základ sporu, jak je uveden v bodech 16 až 44 napadeného rozsudku, lze shrnout následujícím způsobem.
- 8 Cantine jsou vinařská družstva, která na Sardinii (Itálie) vyrábějí víno. V rámci preventivní destilace pro vinařský rok 1982/1983 mezi měsíci lednem a březnem 1983 dodala DAI víno, které bylo destilováno ve lhůtě uvedené v ustanovení článku 4 nařízení č. 2499/82. Lhůta 90 dnů stanovená v čl. 9 odst. 1 uvedeného nařízení, ve které měla DAI zaplatit Cantine, uplynula v měsíci červnu 1983.
- 9 Dne 22. června 1983 DAI požádala Azienda di Stato per gli interventi nel mercato agricolo (dále jen „AIMA“), aby podle článku 11 nařízení č. 2499/82 provedl platbu zálohy podpory Společenství za víno, které bylo dodáno a destilováno. Za tímto účelem poskytla DAI jistotu stanovenou tímto ustanovením ve výši 110 % částky této podpory ve formě pojistky vydané Assicuratrice Edile SpA (dále jen „Assedile“) ve prospěch AIMA. Dne 10. srpna 1983 AIMA zaplatil DAI požadovanou zálohu podle uvedeného článku 11.
- 10 Z důvodu finančních problémů DAI úplně nebo zčásti nezaplatila producentům, kteří dodali víno určené pro destilaci, mezi nimiž byla i Cantine. V říjnu 1983 DAI podala návrh na ustanovení insolvenčního správce podle italských právních předpisů o úpadku. Vzhledem k tomu, že soud, jemuž byla následně věc postoupena, a sice Tribunale d'Oristano (Itálie), tomuto návrhu vyhověl, zastavila DAI všechny své platby, včetně zbývajících plateb dlužných producentům, kteří jí dodali víno.
- 11 AIMA požadoval po DAI vrácení podpory Společenství po odečtení částek řádně zaplacených výše uvedeným producentům z důvodu, že mu DAI neposkytla ve lhůtě

stanovené čl. 9 odst. 2 nařízení č. 2499/82 důkaz o platbě minimální nákupní ceny vína ostatním producentům ve lhůtě 90 dnů od dodání do palírny uvedené v čl. 9 odst. 1 tohoto nařízení. Jelikož DAI tuto podporu nevrátila, AIMA požádal Assedile, aby mu vyplatila částku jistoty.

- 12 Na žádost DAI vydal Pretore de Terralba (Itálie) dne 26. července 1984 usnesení o předběžném opatření, kterým zakázal Assedile, aby zaplatila jistotu AIMA. Poskytl DAI lhůtu 60 dnů pro podání žaloby ve věci samé.
- 13 V měsíci září roku 1984 podala DAI takovou žalobu u Tribunale civile di Roma (Itálie). Navrhovala zejména, aby uvedený soud určil, že producenti jsou konečnými příjemci jistoty poskytnuté Assedile v rozsahu zbývajících částek, které jim mají být vyplaceny. Tvrdila, že tato jistota slouží k zaručení platby minimální nákupní ceny producentům v poměru podle dodané produkce v případě, že by palírna nesplnila své závazky. Navrhla předložit Soudnímu dvoru předběžné otázky k výkladu použitelných nařízení Společenství.
- 14 Cantine, jiné vinařské družstvo a sdružení vinařských družstev, vstoupila do řízení na podporu tvrzení DAI. Tvrdila, že částky, které jsou předmětem jistoty poskytnuté Assedile, jim náleží v poměru podle dodaného vína, a domáhala se tedy u Tribunale civile di Roma, aby rozhodl, že Assedile je povinna zaplatit jim částku ve výši jejich nezaplacených pohledávek za DAI, a podpůrně aby rozhodl, že AIMA je povinen jim zaplatit tyto částky.
- 15 Rozsudkem ze dne 27. února 1986 mezitím Tribunale d'Oristano prohlásil úpadek DAI.
- 16 Ve svém rozsudku ze dne 27. ledna 1989 Tribunale civile di Roma v podstatě prohlásil, že nároky uplatněné družstvy, která vstoupila do řízení na podporu DAI, postrádají opodstatněnost, přičemž zejména konstatoval, že výklad nařízení č. 2499/82, jakož

i smluvních ustanovení týkajících se záruky poskytnuté Assedila ve prospěch AIMA, je snadný, a není tedy nezbytné Soudnímu dvoru položit předběžnou otázku. Poté, co vyloučil jakýkoli domnělý nárok těchto družstev na získání částky jistoty poskytnuté Assedile, měl Tribunale civile di Roma za to, že insolvenční řízení DAI tvoří vhodný rámec k tomu, aby uvedeným družstvům mohly být zaplaceny jejich pohledávky.

- 17 Dne 27. září 1989 podala Cantine, s výjimkou Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari, proti tomuto rozsudku odvolání ke Corte d'appello di Roma (Itálie). Rozsudkem ze dne 19. listopadu 1991 tento posledně uvedený soud rozhodl o nepřipustnosti návrhu, jelikož navrhovatelé odvolání nedoručili insolvenčnímu správci DAI, avšak doručili jej samotné DAI, která tehdy byla v úpadku, a jelikož následně opět správně neprovedli doručení ve lhůtě, která pro ně byla stanovena.
- 18 Assedile mezitím dne 16. ledna 1990 zaplatila dlužné částky AIMA.
- 19 Rozsudkem ze dne 28. listopadu 1994 zamítl Corte suprema di cassazione (Itálie) opravný prostředek, který Cantine, s výjimkou Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari, podala proti rozsudku Corte d'appello di Roma.
- 20 Cantine řádně přihlásila své pohledávky za DAI v rámci insolvenčního řízení, které s ní bylo zahájeno, a na konci tohoto řízení v roce 2000 se zúčastnila rozvrhu jako přednostní věřitelé. V rámci tohoto rozvrhu obdržela platbu svých zjištěných pohledávek za DAI ve výši 39 % jejich výše.
- 21 Dopisem ze dne 22. ledna 1996 Cantine AIMA požádala, aby uspokojil pohledávky, které mají za DAI, když tvrdila, že se AIMA přijetím jistoty poskytnuté Assedile bezdůvodně obohatil. AIMA tuto žádost odmítl, když poukázal na to, že mu tato jistota náleží a že producenti vůči němu nemají žádný přímý nárok na uspokojení

pohledávky, kterou mají za DAI. Dne 16. února 1996 podala Cantine u Tribunale civile di Cagliari (Itálie) proti AIMA žalobu na vydání bezdůvodného obohacení, avšak toto řízení bylo následně přerušeno za účelem nalezení smíru mezi účastníky řízení.

- 22 Dne 13. listopadu 1996 podala Cantine ke Komisi stížnost, v níž uvedla, že AIMA údajně porušil právní úpravu Společenství, zvláště nařízení č. 2499/82, a požádala zejména Komisi, aby vyzvala AIMA a Italskou republiku, aby jim vrátily částky, které neobdržela jako podpory Společenství pro vinařský rok 1982/1983.
- 23 Dopisem ze dne 25. června 1997 Komise sdělila Cantine, že Assedile zaplatila AIMA částku jí poskytnuté jistoty spolu s úroky dne 16. ledna 1990. Následně je Komise dopisem ze dne 8. prosince 1997 informovala o tom, že AIMA inkasoval částku této jistoty v únoru 1991 a že ji zaúčtoval ve prospěch Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EZOZF) v průběhu roku 1991.
- 24 Dopisem ze dne 23. ledna 1998, došlým Komisi dne 5. února 1998, požádala Cantine tento orgán, aby jim vyplatil částku odpovídající výši pohledávek, které mají za DAI, z důvodu, že jistota propadá AIMA byla vrácena EZOZF. Tvrdila, že z účelu nařízení č. 2499/82, které usiluje o podporu producentů vína, vyplývá, že tito producenti musejí být považováni za skutečné a jediné příjemce podpory stanovené tímto nařízením.
- 25 Dopisem ze dne 31. července 1998, podepsaným generálním ředitelem generálního ředitelství Komise pro zemědělství, který Cantine došel dne 14. srpna 1998, Komise tuto žádost zamítla. Uvedla, že v projednávaném případě podpory využívá především palírna, aby jí umožnila vyrovnat vysokou nákupní cenu vína. Assedile jistotu poskytla ve prospěch AIMA a producenti si na její částku nemohou činit žádný nárok.

- 26 V tomtéž dopise Komise krom toho poznamenala, že schválení smluv uzavřených mezi Cantine a DAI intervenčním orgánem AIMA nemění soukromoprávní povahu těchto smluv, takže údajné povinnosti Komise vůči Cantine jsou mimosmluvní povahy. V důsledku toho je jakýkoli nárok vůči Evropskému společenství podle článku 46 statutu Soudního dvora napříště promlčen, jelikož částka jistoty poskytnuté Assedile byla AIMA vyplacena dne 16. ledna 1990 a vrácena EZOZF v průběhu roku 1991.

Řízení před Soudem a napadený rozsudek

- 27 Návrhem došlým kanceláři Soudu dne 12. října 1998 podala Cantine žalobu domáhající se zaprvé zrušení dopisu Komise ze dne 31. července 1998 na základě článku 173 Smlouvy o ES (nyní, po změně, článek 230 ES), zadruhé určení, že nepřijetí rozhodnutí týkajícího se poskytnutí podpory Společenství ve prospěch Cantine, kterou jim měla vyplatit DAI, představuje nečinnost uvedeného orgánu v rozporu s článkem 175 Smlouvy o ES (nyní článek 232 ES), a zatřetí toho, aby bylo Komisi z titulu bezdůvodného obohacení nebo podle článku 178 Smlouvy o ES (nyní článek 235 ES) uloženo zaplatit jim náhradu škody ve výši rovnající se částkám jejich nezaplacených pohledávek za DAI.
- 28 Komise navrhla žalobu odmítnout jako nepřijatelnou a podpůrně ji zamítnout jako neopodstatněnou.
- 29 Návrh Cantine domáhající se zrušení dopisu Komise ze dne 31. července 1998 Soud odmítl jako nepřijatelný v bodě 80 napadeného rozsudku a návrh Cantine domáhající se určení nečinnosti orgánu Soud odmítl jako nepřijatelný v bodě 83 napadeného rozsudku. V bodě 84 uvedeného rozsudku odmítl rovněž návrh domáhající se toho, aby Komisi byla uložena povinnost vydat bezdůvodné obohacení.

- 30 Soud naproti tomu v bodě 150 napadeného rozsudku rozhodl, že návrh na náhradu škody předložený podle článku 235 ES je přípustný, a v bodě 1 výroku uvedeného rozsudku prohlásil, že „Komise je povinna nahradit škodu vzniklou [Cantine] v důsledku [úpadku] [DAI] z důvodu neexistence mechanismu, který by zaručil v režimu založeném článkem 9 nařízení [č. 2499/82] dotčným producentům platbu podpory Společenství stanovené tímto nařízením“.
- 31 Pokud jde zvláště o přípustnost návrhu předloženého podle článku 235 ES, Soud v rámci důvodu vzneseného Komisí, vycházejícího z promlčení žaloby na určení mimosmluvní odpovědnosti Společenství, nejprve v bodě 129 napadeného rozsudku připomněl, že promlčecí doba stanovená v článku 46 statutu Soudního dvora začíná běžet teprve tehdy, pokud jsou splněny všechny podmínky, na nichž závisí povinnost k náhradě škody, a to existence protiprávního jednání orgánů Společenství, skutečná existence tvrzené škody a existence příčinné souvislosti mezi tímto jednáním a uplatňovanou škodou.
- 32 Soud následně v bodě 130 uvedeného rozsudku upřesnil, že pokud se jako v projednávané věci jedná o případ, ve kterém odpovědnost Společenství vyplývá z normativního aktu, promlčecí doba nemůže začít běžet před vznikem škodlivých účinků tohoto aktu, a tedy před okamžikem, kdy dotčeným osobám vznikla určitá škoda.
- 33 Soud tedy v bodě 131 napadeného rozsudku rozhodl, že v projednávaném případě promlčecí doba začala běžet od okamžiku, kdy Cantine vznikla určitě škoda vyplývající z úplného nebo částečného nezaplacení podpory Společenství. V bodě 132 uvedeného rozsudku poukázal na to, že je v projednávaném případě nesporné, že poslední dodávky vína Cantine byly provedeny v měsíci březnu 1983 a že minimální nákupní cenu vína jim měla DAI zaplatit podle čl. 9 odst. 1 nařízení č. 2499/82 do 90 dnů od dodání vína do palírny, to znamená nejpozději na konci měsíce června 1983.

- 34 V bodě 133 napadeného rozsudku Soud však rozhodl, že za zvláštních okolností tohoto sporu škoda vzniklá Cantine na konci měsíce června 1983 z důvodu úplného nebo částečného nezaplacení minimální nákupní ceny vína ve stanovené lhůtě nemůže být k tomuto okamžiku považována za určitou, to znamená za bezprostředně hrozící a předvídatelnou.
- 35 Soud v bodech 136 a 145 napadeného rozsudku dodal, že pro účely posouzení této určitosti je třeba vzít v úvahu řízení zahájená DAI u italských soudů, která se týkají specificky osudu jistoty poskytnuté Assedile, s ohledem na složitost systému zavedeného nařízením č. 2499/82 a výjimečné okolnosti projednávaného případu, za kterých bylo nesmírně obtížné, aby si opatrný a obezřetný hospodářský subjekt před ukončením těchto řízení uvedomil, že se nemůže domoci platby dotčených podpor prostřednictvím uvedené jistoty u vnitrostátního soudu.
- 36 V bodě 146 napadeného rozsudku měl Soud za to, že v projednávaném případě byl příjemce jistoty poskytnuté Assedile určen s konečnou platností vnitrostátními soudy teprve v návaznosti na rozsudek Corte suprema di cassazione ze dne 28. listopadu 1994, a že v důsledku toho škoda, kterou utrpěla Cantine, nemohla být před tímto datem určita.
- 37 Soud v bodě 147 uvedeného rozsudku dospěl k závěru, že pětiletá promlčecí doba stanovená v článku 46 statutu Soudního dvora nemůže začít běžet před 28. listopadem 1994, takže návrh předložený podle článku 235 ES, podaný v roce 1998, nemůže být považován za opožděný. V bodě 148 napadeného rozsudku tedy prohlásil, že důvod vycházející z promlčení vznesený Komisí musí být odmítnut, a v bodě 150 uvedeného rozsudku prohlásil, že uvedený návrh je přípustný.

Návrhová žádání účastníků řízení před Soudním dvorem

38 Komise navrhuje, aby Soudní dvůr:

- zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž vyhovuje žalobě na náhradu škody směřující proti ní;
- v rámci vydání konečného rozhodnutí ve věci tuto žalobu odmítl jako nepřipustnou, a
- uložil Cantine náhradu nákladů tohoto řízení a řízení před Soudem.

39 Cantine navrhují, aby Soudní dvůr:

- zamítl kasační opravný prostředek;
- podpůrně v případě, že bude kasačnímu opravnému prostředku vyhověno, napadený rozsudek potvrdil v rozsahu, v němž ukládá Komisi náhradu škod, když zamítá námitku promlčení vznesenou Komisí, a
- uložil Komisi náhradu nákladů řízení.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

- 40 Na podporu svého kasačního opravného prostředku Komise vznáší jediný důvod, vycházející z porušení článku 46 statutu Soudního dvora a zásady právní jistoty, v bodech 129 až 150 napadeného rozsudku.

Argumentace účastníků řízení

- 41 Komise poukazuje na to, že ustálená judikatura Soudního dvora a Soudu stanoví zásadu, podle které pětiletá promlčecí doba pro podání žaloby na určení mimosmluvní odpovědnosti směřující proti Společenství, upravená v článku 46 statutu Soudního dvora, začne běžet až od okamžiku, kdy je škoda, která má být nahrazena, konkretizována. V případě, kdy uvedená odpovědnost vyplývá z normativního aktu, tato promlčecí doba může začít běžet až od okamžiku, kdy se stalo zřejmým, že dotčeným osobám vznikla určitá škoda.
- 42 Komise zvláště vytýká Soudu, že v napadeném rozsudku nezohlednil skutečnost, že nařízení č. 2499/82 od roku 1983 způsobilo Cantine konkrétně škodu tím, že nestanovilo možnost přímé platby podpory Společenství producentovi v případě insolvence palírny. Začátek běhu uvedené promlčecí doby tedy měl být stanoven ke dni, kdy v důsledku insolvence DAI nemohla být Cantine vyplacena uvedená podpora ve lhůtě 90 dnů od dodání vína do palírny stanovené uvedeným nařízením.
- 43 Podle Komise Soud naopak svůj rozsudek založil na chápání, že Cantine vznikly škodlivé účinky v důsledku nařízení č. 2499/82. V tomto ohledu tvrdí, že Soud, který měl za to, že okolnost, že Cantine věděla o tom, že jim vznikla škoda vyplývající z použití tohoto nařízení, nebyla dostatečná, shledal, že je nezbytným zcela subjektivní prvek, totiž že si Cantine musela být vědoma možnosti dosáhnout uspokojení

pouze prostřednictvím žaloby na náhradu škody směřující proti Komisi, poté, co v projednávaném případě neuspěly jejich pokusy směřující k tomu, aby u vnitrostátních soudů získala výplatu podpory Společenství prostřednictvím toho, že bude v jejich prospěch přiznána jistota poskytnutá Assedile.

44 Komise uvádí rovněž, že napadený rozsudek není ani v souladu se zásadami uvedenými v rozsudku Soudního dvora ze dne 7. listopadu 1985, *Adams v. Komise* (145/83, Recueil, s. 3539). Má za to, že Cantine tento rozsudek uplatňovat nemohou, poněvadž zohledňuje to, že někdo neúmyslně přehlédl skutečnost vedoucí ke vzniku škody. Jak je přitom konstatováno v bodech 139 a 140 napadeného rozsudku, není žádných pochyb o tom, že Cantine věděla o podmínkách stanovených v nařízení č. 2499/82.

45 Komise krom toho vytýká Soudu, že v napadeném rozsudku nedodržel požadavek právní jistoty vyžadovaný pro použití promlčecích dob. Pokud by totiž mělo určení začátku běhu pětileté lhůty, stanovené v článku 46 statutu Soudního dvora, záviset na subjektivním vnímání jakéhokoli dotčeného účastníka, zda je vzniklá škoda určitá, znamenalo by to, že by byla pravomoc rozhodovat o okamžiku, kdy je žaloba na náhradu škody nakonec promlčena, ponechána na volném uvážení poškozené strany. Komise v tomto ohledu dodává, že odvolací řízení a řízení o opravném prostředku zahájená Cantine ostatně v projednávaném případě nijak neumožnila ovlivnit jejich přesvědčení ohledně určitosti škody.

46 Komise krom toho uvádí, že Soud ve svém rozsudku uvedl vzájemně si odporující důvody. Tento soud totiž jednak odmítl uznat vyčerpání vnitrostátních procesních prostředků jako podmínku přípustnosti žaloby na určení mimosmluvní odpovědnosti podané Cantine proti Komisi, a jednak začátek běhu promlčecí doby použitelné na tuto žalobu spojil s datem rozsudku vydaného na vnitrostátní úrovni, proti němuž již nelze podat opravný prostředek, v projednávaném případě s datem rozsudku Corte suprema di cassazione ze dne 28. listopadu 1994.

47 Cantine tvrdí, že kasační opravný prostředek je neopodstatněný a že Soud v napadeném rozsudku správně dospěl k závěru, že podmínky týkající se podání žaloby na

náhradu škody proti Komisi byly splněny až v okamžiku, kdy byl spor probíhající u vnitrostátních soudů vyřešen rozsudkem Corte suprema di cassazione.

48 Cantine mají za to, že musela počkat na vyřešení sporu na vnitrostátní úrovni před tím, než věc předloží orgánům Společenství, s ohledem zejména na to, že v projednávaném případě neexistuje žádná norma upravující situaci insolventní palírny. V tomto ohledu dodávají, že by Soud jistě byl zamítl jejich žalobu na náhradu škody z důvodu, že nebyly vyčerpány vnitrostátní procesní prostředky. Podle Cantine tedy k promlčení nedošlo, neboť promlčecí doba pro podání žaloby na určení mimosmluvní odpovědnosti proti Komisi začala běžet až od okamžiku, kdy Corte suprema di cassazione jejich opravný prostředek zamítl, čímž rozsudek Tribunale civile di Roma nabyl právní moci.

49 Krom toho Cantine namítají, že argumentace Komise, podle níž je napadený rozsudek rozporuplný, pokud jde o přípustnost žaloby na určení mimosmluvní odpovědnosti podané proti Komisi a začátek běhu promlčecí doby použitelné na tuto žalobu, je v každém případě neopodstatněná, neboť je založena na tom, že jsou vedle sebe kladeny dvě části tohoto rozsudku týkající se odlišných právních pojmů a skutečností.

50 V případě, že by Soudní dvůr vyhověl argumentům Komise týkajícím se promlčení žaloby na určení mimosmluvní odpovědnosti podané proti Komisi a stanovil by nový začátek běhu promlčecí doby této žaloby, tvrdí Cantine, že tato doba nemůže začít běžet před tím, než došlo k bezdůvodnému obohacení Společenství v důsledku toho, že AIMA v roce 1991 jistotu poskytnutou Assedile zpětně převedl na EZOZF. Cantine uvádějí, že se o tomto zpětném převodu na EZOZF, a tudíž o bezdůvodném obohacení Společenství, dozvěděla až poté, co obdržela dopis Komise ze dne 8. prosince 1997. Promlčecí doba uvedené žaloby tedy musí začít běžet od tohoto data.

- 51 Cantine v tomto ohledu uplatňují ustálenou judikaturu Soudního dvora, a zvláště výše citovaný rozsudek *Adams v. Komise*, podle něhož žádné uplynutí promlčecí doby nemůže být namítáno vůči osobě, která utrpěla škodu, pokud se tato osoba dozvěděla až se zpožděním o skutečnosti vedoucí ke vzniku škody, a tedy nemohla mít k dispozici přiměřenou dobu pro podání žaloby. Cantine rovněž zdůrazňují, že neustále chránila svá práva tím, že se obrátila na AIMA, aby jim prostřednictvím jistoty poskytnuté *Assedile* byly zaplacený jejich pohledávky za DAI, a následně na Komisi, aby upozornila na pochybení, kterého se dopustil AIMA. V projednávaném případě jim tedy nelze přičítat žádné zaviněné prodlení.

Závěry Soudního dvora

- 52 Úvodem je třeba připomenout, že právo podat žalobu u soudu Společenství může být vykonáno pouze za podmínek uvedených v tomto ohledu v ustanoveních upravujících každou specifickou žalobu, v projednávaném případě žalobu na náhradu škody uvedenou v článku 235 ES. V důsledku toho mohlo být toto právo u Soudu platně vykonáno pouze tehdy, když tento Soud správně použil zejména ustanovení upravující pravidla promlčení vlastní uvedené žalobě (viz v tomto smyslu usnesení ze dne 18. července 2002, *Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi v. Komise*, C-136/01 P, Recueil, s. I-6565, bod 26).
- 53 V souladu s článkem 46 statutu Soudního dvora se nároky vůči Společenství z mimosmluvní odpovědnosti promlčují za pět let ode dne, kdy nastala skutečnost, na níž se zakládají.
- 54 Pětiletá promlčecí doba stanovená v uvedeném ustanovení začne běžet, pokud jsou splněny všechny podmínky, na které je vázána povinnost náhrady škody, a zejména pak pokud je škoda, která má být nahrazena, konkretizována. Pokud jde o případy, jako je projednávaný případ, kdy odpovědnost Společenství vyplývá z normativního aktu, tato promlčecí doba tedy nemůže začít běžet před tím, než nastanou škodlivé účinky tohoto aktu, a tudíž před tím, než se stalo zřejmým, že dotčeným osobám vznikla určitá škoda (viz zejména rozsudky ze dne 27. ledna 1982, *Birra Wührer*

a další v. Rada a Komise, 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 a 5/81, Recueil, s. 85, bod 10, jakož i ze dne 19. dubna 2007, Holcim (Deutschland) v. Komise, C-282/05 P, Sb. rozh. s. I-2941, bod 29).

55 V projednávaném případě rozhodl Soud v bodě 131 napadeného rozsudku, že promlčecí doba začala běžet od okamžiku, kdy Cantine vznikla určitě škoda vyplývající z úplného nebo částečného nezaplacení dotčené podpory Společenství. Krom toho v bodě 132 uvedeného rozsudku poukázal na to, že je nesporné, že tuto platbu měla DAI uskutečnit v jejich prospěch nejpozději do konce měsíce června 1983 podle čl. 9 odst. 1 nařízení č. 2499/82. Za zvláštních okolností tohoto sporu však Soud v bodě 133 napadeného rozsudku neměl za to, že škoda vzniklá Cantine na konci měsíce června 1983 musí být k tomuto okamžiku považována za určitou, to znamená za bezprostředně hrozící a předvídatelnou.

56 Pro účely posouzení určitosti škody Soud v bodech 136 a 145 napadeného rozsudku rozhodl, že je třeba vzít v úvahu řízení zahájená DAI u italských soudů, která se týkají konkrétně osudu jistoty poskytnuté Assedile, s ohledem na složitost systému zavedeného nařízením č. 2499/82 a výjimečné okolnosti projednávaného případu, za kterých bylo nesmírně obtížné, aby si opatrný a obezřetný hospodářský subjekt před ukončením těchto řízení uvědomil, že se nemůže domoci platby dotčených podpor prostřednictvím této jistoty u vnitrostátního soudu.

57 Soud tedy v bodech 145 až 147 napadeného rozsudku dospěl k závěru, že si Cantine mohla uvědomit teprve v návaznosti na rozsudek Corte suprema di cassazione ze dne 28. listopadu 1994, že se nedomohou platby dotčených podpor prostřednictvím uvedené jistoty, a že tudíž škoda, kterou utrpěla, nemohla být před tímto datem určitá, takže pětiletá promlčecí doba stanovená v článku 46 statutu Soudního dvora nemůže začít běžet před tímto datem.

- 58 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že Soud tak přijal subjektivní přístup ke splnění podmínek pro vznik mimosmluvní odpovědnosti Společenství, podle něhož škoda způsobená protiprávním normativním aktem nemůže být považována za určitou, pokud ji údajně poškozená strana nevnímá jako takovou. V napadeném rozsudku totiž Soud učinil posouzení určitosti škody způsobené Cantine závislým na tom, že si Cantine uvědomí, že se nedomohou náhrady škody u vnitrostátních soudů.
- 59 Podmínky, na které je vázána povinnost náhrady škod uvedených v čl. 288 druhém pododstavci ES, a tudíž pravidla promlčení, která se vztahují na žaloby domáhající se náhrady uvedených škod, však nemohou být založeny na jiných kritériích než kritériích striktně objektivních. Pokud by tomu bylo jinak, hrozilo by totiž, že bude narušena zásada právní jistoty, o níž se opírají právě pravidla promlčení a která vyžaduje, aby pravidla práva Společenství byla jasná a přesná, tak aby se dotčené osoby mohly orientovat v právních situacích a vztazích, které vyplývají z právního řádu Společenství (viz zejména rozsudek ze dne 15. února 1996, Duff a další, C-63/93, Recueil, s. I-569, bod 20).
- 60 Krom toho je třeba poukázat na skutečnost, že jestliže by promlčecí doba žaloby na určení mimosmluvní odpovědnosti Společenství nezačala běžet po dobu, po kterou by údajně poškozená strana osobně nenabyla přesvědčení, že jí vznikla škoda, okamžik promlčení uvedené žaloby by závisel na osobním vnímání skutečné existence škody, které může mít každá strana, což je v rozporu s požadavkem právní jistoty nezbytným pro použití promlčecích dob.
- 61 V tomto ohledu je třeba rovněž poznamenat, že Soudní dvůr vyvrátil tvrzení, podle něhož promlčecí doba stanovená v článku 46 statutu Soudního dvora začne běžet až od okamžiku, kdy se poškozený přesně a podrobně dozví o skutkovém stavu věci, jelikož znalost skutkového stavu není uvedena mezi náležitostmi, které musejí být splněny pro to, aby promlčecí doba začala běžet (viz výše citované usnesení Autosalone Ipsra dei Fratelli Rossi v. Komise, bod 31). Subjektivní posouzení skutečné existence škody tak nemůže být při určení začátku běhu promlčecí doby pro podání žaloby na určení mimosmluvní odpovědnosti Společenství zohledněno.

- 62 Z toho vyplývá, že Soud v napadeném rozsudku nemohl stanovit určitý charakter škody způsobené Cantine, a tudíž určit začátek běhu promlčecí doby pro podání jejich žaloby na náhradu škody tak, že vycházel z toho, jak Cantine vnímala škodlivé účinky vyplývající z nařízení č. 2499/82. Soud měl proto naopak vycházet z výlučně objektivních kritérií.
- 63 Při stanovení začátku běhu promlčecí doby stanovené v článku 46 statutu Soudního dvora již Soudní dvůr právě z takových kritérií vycházel. Jak totiž vyplývá z bodu 33 výše citovaného rozsudku *Holcim (Deutschland) v. Komise*, Soudní dvůr rozhodl, že uvedená promlčecí doba začne běžet od okamžiku, kdy k finanční újmě, kterou utrpěl poškozený, skutečně došlo. Z toho tedy vyplývá, že začátek běhu této doby je spojen s objektivní konkrétně způsobenou ztrátou majetku údajně poškozené strany.
- 64 V projednávaném případě měl tak Soud v napadeném rozsudku určit, že pětiletá promlčecí doba pro podání žaloby na náhradu škody, kterou u něj podala Cantine podle článku 235 ES, začala běžet od okamžiku, k němuž se škoda vzniklá v důsledku nařízení č. 2499/82 objektivně projevila tím, že způsobila ztrátu majetku Cantine.
- 65 Soud měl zvláště rozhodnout, že uvedená promlčecí doba začala běžet od okamžiku, kdy použití protiprávního režimu výplaty podpor Společenství uvedeného v článku 9 nařízení č. 2499/82 skutečně a objektivně způsobilo škodu Cantine tím, že jim nezařučilo přímou platbu podpory Společenství v případě insolvence DAI. Tento okamžik tak měl být stanoven ke dni, kdy Cantine nemohla získat uvedenou úhradu ve lhůtě 90 dnů od dodání vína do palírny stanovené v uvedeném ustanovení, to znamená na konci měsíce června 1983, jak vyplývá zejména z bodu 132 napadeného rozsudku.
- 66 Soud přitom tím, že v bodě 147 napadeného rozsudku rozhodl, že promlčecí doba stanovená v článku 46 statutu Soudního dvora nemohla začít běžet před

28. listopadem 1994, a tedy tím, že v bodě 150 uvedeného rozsudku prohlásil, že je žaloba na náhrady škody, která u něj byla podána dne 12. října 1998, tedy více než patnáct let po skutečném vzniku škody, přípustná, neboť nebyla podána opožděně, nesprávně použil ustanovení upravující pravidla promlčení stanovená v uvedeném článku.

- 67 Krom toho je třeba odmítnout argumentaci Cantine založenou na výše citovaném rozsudku *Adams v. Komise*, ve kterém Soudní dvůr rozhodl, že uplynutí promlčecí doby nemůže být namítáno vůči osobě, která utrpěla škodu, pokud se tato osoba až se zpožděním mohla dozvědět o skutečnosti vedoucí ke vzniku škody. Na rozdíl od věci, ve které byl vydán uvedený rozsudek, totiž Cantine nemohou v projednávaném případě tvrdit, že od konce měsíce června 1983 nevěděla o skutečnosti vedoucí ke vzniku jejich škody, jelikož od této doby zcela dobře věděla, že jim článek 9 nařízení č. 2499/82 nijak nezajišťuje přímou platbu dotčené podpory Společenství v případě insolvence palírny.
- 68 Krom toho je třeba dodat, že skutečnost, že Cantine vstoupila do řízení týkajícího se jistoty zahájeného DAI u italských soudů, jim nebránila v tom, aby souběžně u Soudního dvora podala žalobu na náhradu škody podle článku 235 ES. Toto poslední uvedené ustanovení přiznává právě soudům Společenství výlučnou pravomoc k rozhodování o žalobách na náhradu škodu podle čl. 288 druhého pododstavce ES, které směřují proti Společenství (viz zejména rozsudek ze dne 27. září 1988, *Asteris* a další, 106/87 až 120/87, *Recueil*, s. 5515, bod 15).
- 69 Konečně je třeba poukázat na to, jak vyplývá ze samotného znění článku 46 statutu Soudního dvora, že žaloba podaná u vnitrostátního soudu nemůže představovat akt, kterým by byl přerušen běh promlčecí doby pro podání žaloby na náhradu škody na základě článku 235 ES (viz v tomto smyslu výše citované usnesení *Autosalone Ispra dei Fratelli Rossi v. Komise*, bod 56). Z toho obdobně vyplývá, že podání žaloby na vnitrostátní úrovni nemůže odložit začátek běhu promlčecí doby pro podání uvedené žaloby.
- 70 Ze všech předcházejících úvah vyplývá, že je třeba napadený rozsudek zrušit v rozsahu, v němž prohlásil, že žaloba na určení mimosmluvní odpovědnosti podaná

Cantine je přípustná, a uložil Komisi, aby nahradila škodu, která Cantine vznikla v návaznosti na úpadek DAI v důsledku neexistence mechanismu, který by v rámci režimu zavedeného v článku 9 nařízení č. 2499/92 mohl zaručit, že dotyčným producentům bude vyplacena podpora Společenství stanovená v tomto nařízení.

K žalobě před Soudem

- 71 V souladu s čl. 61 prvním pododstavcem druhou větou statutu Soudního dvora může Soudní dvůr v případě zrušení rozhodnutí Soudu vydat sám konečné rozhodnutí ve věci, pokud to soudní řízení dovoluje. Je třeba uvést, že v projednávaném případě tomu tak je.
- 72 Návrhu, kterým se Cantine domáhají toho, aby bylo Komisi podle článku 235 ES uloženo, aby jim vyplatila náhradu škody ve výši rovnající se částkám jejich pohledávek za DAI, které zůstaly nezaplaceny, nelze vyhovět z důvodů uvedených v bodech 63 až 66 tohoto rozsudku.
- 73 Jak totiž vyplývá zvláště z bodu 65 tohoto rozsudku, pětiletá promlčecí doba stanovená v článku 46 statutu Soudního dvora začala běžet od konce měsíce června 1983, takže uvedený návrh na náhradu škody podaný na základě článku 235 ES v roce 1998 musí být považován za promlčený, a musí být tudíž odmítnut jako nepřipustný.
- 74 V důsledku toho, jelikož Soud v napadeném rozsudku již návrhy Cantine domáhající se zrušení dopisu Komise ze dne 31. července 1998 a určení nečinnosti uvedeného orgánu, jakož i jejich návrh domáhající se toho, aby bylo Komisi uloženo vydat bezdůvodné obohacení, odmítl jako nepřipustné, musí být žaloba Cantine ve věci T-166/98 odmítnuta v plném rozsahu.

K nákladům řízení

75 Podle článku 122 jednacího řádu je-li kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr vydává sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení. Podle čl. 69 odst. 2 tohoto řádu, který se na základě článku 118 uvedeného řádu použije na řízení o kasačním opravném prostředku, se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a Cantina neměla ve věci úspěch, je důvodné posledně uvedeným uložit náhradu nákladů tohoto řízení a řízení před Soudem.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

- 1) **Rozsudek Soudu prvního stupně Evropských společenství ze dne 23. listopadu 2004, Cantina sociale di Dolianova a další v. Komise (T-166/98), se zrušuje v rozsahu, v němž prohlásil, že žaloba na určení mimosmluvní odpovědnosti podaná Cantina sociale di Dolianova Soc. coop. arl, Cantina Trexenta Soc. coop. arl, Cantina sociale Marmilla – Unione viticoltori associati Soc. coop. arl, Cantina sociale S. Maria La Palma Soc. coop. arl a Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari je přípustná, a uložil Komisi Evropských společenství, aby nahradila škodu, která těmto vinařským družstvům vznikla v návaznosti na úpadek Distilleria Agricola Industriale de Terralba v důsledku neexistence mechanismu, který by v rámci režimu zavedeného v článku 9 nařízení Komise (EHS) č. 2499/82 ze dne 15. září 1982, kterým se stanoví pravidla o preventivní destilaci pro vinařský rok 1982/1983, mohl zaručit, že dotyčným producentům bude vyplacena podpora Společenství stanovená v tomto nařízení.**

- 2) **Žaloba ve věci T-166/98 se odmítá.**

- 3) **Cantina sociale di Dolianova Soc. coop. arl, Cantina Trexenta Soc. coop. arl, Cantina sociale Marmilla – Unione viticoltori associati Soc. coop. arl, Cantina sociale S. Maria La Palma Soc. coop. Arl a Cantina sociale del Vermentino Soc. coop. arl Monti-Sassari** ponou náklady řízení vztahující se k tomuto řízení a řízení před Soudem prvního stupně Evropských společností.

Podpisy.